

Feb '17

Sammendrag: Ulige årgange i dansk håndbold?

Laurids Søgaard Petersen
DHF

Indhold

Baggrund:	2
Håndbolden i Danmark.....	2
Eksterne faktorer efter folkeskolen.....	3
Gymnasiet.....	3
Efterskole.....	4
Diskussion	5
Sammenhængskraft og ungdomsliv	5
Efterskoler	6
Et ekstra ungdomsår.....	7
Opsummering	9
Kildeangivelse	10

Baggrund:

Dette sammendrag baserer sig på idrætsstuderende på Københavns Universitet Laurids Søgaard Petersens virksomhedsprojekt i Dansk Håndbold Forbund og undersøgelse af basis for et potentielt skift til ulige årgange. DHF er i besiddelse af den fulde opgave. Dette sammendrag begrænser sig til at indeholde et begrænset teoretisk/empirisk afsæt, diskussionsafsnit og opsummering. Dette sammendrag indeholder altså ikke metodeafsnit og interviewcitater, der ellers er en del af den oprindelige rapport.

Håndbolden i Danmark

I Danmark er idræts- og foreningsdeltagelse nærmest synonym med børne- og ungdomsliv. Idrætsaktivitet er ganske enkelt et grundlæggende vilkår. Hvis man kigger på tabel 1, så ser man også tydeligt, at langt hovedparten børnene er aktive. En tydelig tendens er, at andelen af børn og unge, der er aktive, er faldende i takt med, at de bliver ældre. Der sker således et støt fald fra gruppen af de 10-12 årige frem til gruppen med de 16-19 årige – herefter er det stort set uændret frem til gruppen med de 20-29 årige.

	10-12 år	13-15 år	16-19 år	20-29 år
"Ja"	86	76	61	61
"Ikke for tiden"	8	13	22	19
"Nej"	6	11	17	20

Tabel 1: Tabellen viser svarfordelinger på spørgsmålet 'Dyrker du normalt sport/motion?'(pct) (Pilgaard & Rask, 2016, s. 14 & 33)

Disse tal er baseret på spørgsmålet: "Dyrker du normalt sport/motion?". Det er således ikke tal på hverken håndbold- eller foreningsdeltagelse, men ganske enkelt et udtryk for, hvorvidt de unge dyrker sport eller ej. Det er altså en generel tendens, at jo ældre de bliver, jo færre dyrker sport og motion.

Den samme tendens ses i endnu højere grad når man kigger på håndbolden. Nedenstående skema giver et overblik over antallet af spillere fordelt på køn, fødselsår og aldersgruppering (U14, U16 osv.)

Aldersgruppe	Årgang	Piger	Drenge	Aldersgrp. Piger	Aldersgrp. Drenge	Total På tværs af køn
U18	'98	1107	1059	2333	2192	2166
	'99	1226	1133			2359
U16	'00	1422	1307	3285	2946	2729
	'01	1863	1639			3502
U14	'02	2505	1968	5365	4343	4473
	'03	2860	2375			5235
2. års U12	'04	3076	2628			5704

Total		14059	12110			26166
--------------	--	-------	-------	--	--	-------

Tabel 2: Antal spillere der pr. 1/11-16 har deltaget i minimum en kamp for en forening. @DHF's turneringsadministrationssystem)

Det overstående skema tager ikke højde fra forskellen på størrelsen af ungdomsårgangene og det "input", der er i de forskellige år, men ikke desto mindre, så viser det et klart billede af, at der er langt flere aktive håndboldspillere i de yngre årgange. Dette hænger fint sammen med de generelle tendenser for foreningsaktivitet, om end, at der ses et endnu mere drastisk fald i takt med alder.

Eksterne faktorer efter folkeskolen

I Maja Pilgaards artikel fra 2012 beskriver hun teenagernes idrætsdeltagelse i moderne hverdagsliv (Pilgaard, 2012). Det er en generel tendens, at mange vælger at stoppe med at dyrke idræt i teenageårene – dette sker som nævnt tidligere på tværs af sportsgrene. Teenageårene indebærer mange skift og overgangsfaser, der potentielt kan påvirke en kontinuerlig idrætsdeltagelse og føre til et frafald. Håndbold hører til blandt de traditionelle foreningsidrætter og står i modspil til den selvorganiserede og kommercielle idræt, hvor friheden råder. (Pilgaard, 2012, s. 76)

Maja Pilgaards artikel, som bygger på data fra "Danskernes motions- og sportsvaner 2007", er stilet til to aldersgrupper nemlig de 13-15 årige og de 16-19 årige. Blandt de 13-15 årige skyldtes frafaldet en lang række faktorer. Disse faktorer gør sig naturligvis også gældende hos de 16-19 årige. Det svar, der fyldte klart mest hos de 16-19 årige er "havde ikke tid nok" med en svarfrekvens på over 50 %. Der er en tendens til, at de 16-19 årige primært stopper pga. påtvungne årsager. De 13-15 årige angiver i stedet selvvalgte årsager som f.eks. mistet interesse, for kedeligt m.m. (Pilgaard, 2012, s. 89). *Tid* som en faktor får altså en mere markant rolle efter 15 års alderen – dette kan hænge sammen med farvellet til folkeskolen.

Gymnasiet

Som overstående også bekræfter, så er der en generel tendens til, at de unge oplever et øget pres – specielt i forhold til deres *tid* – omkring 15-16 års alderen. Dette er også beskrevet af ungdomsforskerne Kirsten Grube og Søren Østergaard i bogen "Jeg har brug for et BREAK! – Perspektiver på sammenhængen mellem gymnasie- og fritidsliv" (Grube & Østergaard, 2010). Flere og flere får erhvervsarbejde, og der bruges ressourcer på at danne nye sociale bånd – dette sætter pres på engagementet i de unge fritidsaktiviteter (Grube & Østergaard, 2010, s. 83-85). Deres undersøgelse viser ydermere, at frafaldet hovedsageligt sker i 1.g. Meget kunne tyde på, at de unge hurtigt tilpasser sig deres nye hverdag og de nye krav som de oplever i forbindelse med overgangen til gymnasiet. Det er således kun marginalt færre, der dyrker organiserede fritidsaktiviteter ved udgangen af 3.g end tilfældet var kort efter starten i 1.g (Grube &

Østergaard, 2010, s. 95). 4 ud af 10 elever vælger enten organiserede fritidsaktiviteter helt fra eller også justerer de antallet af fritidsaktiviteter i løbet af 1.g (Grube & Østergaard, 2010, s. 104).

Efterskole

Kun en tredjedel vender tilbage til deres tidligere klub efter et år på efterskole. DHFs efterskoleundersøgelse fra 2013 peger på en masse relevante problemstillinger, der relaterer sig til frafald omkring efterskolen. DHF lavede i 2013 en rapport på baggrund af et spørgeskema, der blev besvaret af 936 efterskoleelever. Rapporten ønskede at undersøge, hvorvidt noget af det frafald man oplevede i denne aldersgruppe skyldtes, at en stor del af udøverne tager på efterskole.

Rapporten indeholder en lang række anbefalinger til både klubber og efterskoler. Rapportens mest alarmerende tal – set i et fastholdelsesperspektiv – er, at kun en tredjedel af de adspurgte har tænkt sig at vende tilbage til den klub de spillede i, inden de tog på efterskole. En tredjedel ønsker umiddelbart at spille i en ny klub. Den sidste tredjedel overvejer kraftigt, hvorvidt de skal fortsætte med at spille håndbold, når de vender hjem fra efterskole. (Brønserud, Borch, & Søndergaard, 2013)

Diskussion

Følgende diskussionsafsnit er opbygget omkring de tre nedenstående hypoteser. Hypoteserne er blandt andet udarbejdet på baggrund af overstående, men også på baggrund af interviews med flere personer, der har kunne berige undersøgelsen med interessante og forskellige vinkler.

Hypoteser:

- En ændring af årgangsstrukturen vil føre til bedre sammenhængskraft på årgangene og dermed mindske frafaldet.
- En ændring af årgangsstrukturen vil ændre efterskolernes rolle i turneringen og man vil muligvis kunne udsætte centraliseringstendensen.
- En ændring af årgangsstrukturen vil give et år mere som ungdomsspiller. Det vil lette overgangen fra ungdoms- til seniorspiller.

Sammenhængskraft og ungdomsliv

Farvellet til folkeskolen og overgangen til nye arenaer repræsenterer nogle alvorlige udfordringer i forhold til at fastholde de unge i håndboldsporten. Som skemaet længere nede viser, så er den nuværende årgangsstruktur ikke nødvendigvis gavnlig i denne sammenhæng. Det er helt tydeligt fra de overstående undersøgelser, at der er en markant risiko for frafald ved et farvel til folkeskolen. Som det er lige nu så tages de nuværende 1.års U16 som "gidsel" i og med, at de er afhængige af deres ældre holdkammerater.

Hvis årgangsstrukturen består af ulige årgange fremfor de nuværende lige, så vil den balance, der er mellem 1.års og 2.års ændre sig med et år. Hvis man kigger på tabel 4, så er skellene lige nu ved de stiplede streger – hvis man ændrer til ulige årgange, så vil årgangsskellet være ved de optrukne streger i stedet.

Årgang	1.års U13	2.års U13	1.års U15	2.års U15	1.års U17	2. årsU17	1. års U19	2. års U19
Alder	12-13 år	13-14 år	14-15 år	15-16 år	16-17 år	17-18 år	18-19 år	19-20 år
Skole	6. kl.	7. kl.	8. kl.	9. kl. <i>Efterskole?</i>	-Efterskole -Ungdoms-uddannelse -10. kl -Erhvervs-uddannelse	-Ungdoms-uddannelse -Erhvervs-uddannelse	-Ungdoms-uddannelse -Erhvervs-uddannelse	-Ungdoms-uddannelse -Erhvervs-uddannelse -Sabbatår -Færdig-uddannet -Videre-gående uddannelse?

Tabel 3: Ulige årgange

En ændring mod ulige årgange vil betyde, at man gør op med de store forskelle, der kan være på eksempelvis den nuværende U16 årgang. Der er et stort spring fra at være 1.års U16 til 2.års U16. Som 1.års U16 går man typisk stadig i folkeskolen. Som 2.års U16 kan man være påbegyndt en gymnasialuddannelse, erhvervsuddannelse eller 10. klasse – enten på efterskole eller 10. classes center. Det er mange forskellige livssituationer. Med en ændring til ulige årgange, så vil man i stedet have 8. og 9. klasser sammen på den nye U15 årgang. Begge aldersgrupper vil typisk være konfirmeret og mange vil måske endda gå på folkeskole sammen. Spillerne vil altså kunne afslutte sin folkeskoletid samtidig med, at de slutter deres U15-tid. Man kan håbe, at det kan være med til at udsætte klubskifter og centraliseringstendensen til efter folkeskolen er afsluttet.

Den nye U17-årgang vil helt klart være en risikogruppe for frafald. Efterskole og gymnasiestart er som beskrevet længere oppe to markante årsager til frafald. Dette er noget man i høj grad er nødt til at være opmærksom på. Hvis foreningerne vil tiltrække og fastholde, så handler det om andet end blot at vinde om søndagen. Håndbolden skal være sjov, udfordrende og give intense oplevelser. På det relationelle plan handler det om at give rum for formelle og uformelle dialoger og at give tilhørsforhold igennem en fælles historie og et fælles projekt. De unge skal udvikle kompetencer som også kan bruges andre steder i livet. (Grube & Østergaard, 2010, s. 172-73)

Med faren for at gøre U17-årgangen til en risikogruppe in mente, så kan der dog ligeledes ligge en klar fordel i, at man samler gymnasiestart på U17 i stedet for, at man på nuværende tidspunkt både har gymnasiestart på 2.års U16 og 1.års U18. Med en U17-årgang starter spillerne altså – uanset om de går direkte fra folkeskolen eller om de har taget 10. klasse – sammen med holdkammerater, der er samme sted. Dem, der vælger at gå direkte i gymnasie efter folkeskolen starter altså samtidig i 1.g med dem, der kommer hjem fra efterskole eller som har taget 10. klasse. Det samme gør sig gældende, hvis spillerne vælger en erhvervsuddannelse.

Efterskoler

DHFs efterskoleundersøgelse fra 2013 indeholder nogle alarmerende tal. Som beskrevet tidligere så vender en tredjedel tilbage til deres tidligere klub. En tredjedel finder en ny klub at spille i og en tredje stopper med at spille håndbold. (Brønserud, Borch, & Søndergaard, 2013)

Rent strukturelt kunne meget tyde på, at en ændring til ulige årgang kan være med til at afhjælpe flere af de udfordringer som de mange efterskoleelever giver håndbolden. Lige nu vender man tilbage fra efterskole som 1.års U18 spiller – dette betyder en ny og udfordrende arena både i skolen og i klubben.

Hvis man ændrer til ulige årgange, så vender man i stedet hjem som 2.års U17 og er dermed en af de ældste og "stærke" på håndboldholdet.

Flere af de interviewede beskrev en tendens til, at det, hos de mere elitære efterskoler, blandt andet handler om at opnå høje placeringer for at styrke skolens brand. Dette er ganske naturligt. Fremtidige elever naturligvis på skolernes seneste resultater. Spørgsmålet er blot, hvorvidt at det er den rette præmis at vælge efterskole efter?

Med en ændring af årgangsstrukturen mod ulige årgange vil dem, der er på efterskole i 10.klasse i stedet være 1.års U17. Det vil gøre det langt vanskeligere for de rene efterskolehold at opnå høje placeringer, men derimod vil det være langt nemmere at matche efterskolerne på det rette niveau. Spørgsmålet er om dette ikke i langt højere grad giver mulighed for håndboldmæssig og menneskelig udvikling?

Meget kunne altså tyde på, at en ændring mod ulige årgange kan have en positiv effekt på de udfordringer man oplever omkring de mange efterskoleelever i 10. klasse. En ubekendt faktor i den ligning er dog, hvorvidt flere i stedet vælger at tage på efterskole i 9. klasse?

De spillere, der i dag tager på efterskole for at være med i spillet om DM-medaljer vil givetvis kunne se en fordel i at tage på efterskole som 2. års U15. I dag tager langt hoveddelen på efterskole i 10. klasse (DHF, Årgang 00/01)¹, hvis man i stedet "presser" flere til at tage på efterskole i 9. klasse, så vil de overstående effekter gå tabt og man vil blot have skabt fundamentet for en endnu tidligere centralisering.

Det er enormt vigtigt, at være bevidst om denne mulige faldgrube. En mulighed for at undgå denne kontra-reaktion er, hvis man valgte, kun at afholde landsdækkende DM på de to ældste årgange.

Et ekstra ungdomsår

Der er lavet en del undersøgelser og skrevet en del om overgangen fra senior til ungdom på tværs af sportsgrene, men undersøgelser tager oftest udgangspunkt i eliten og hvordan de unge talenter varetager overgangen fra lovende ungdomstalent til seniorspiller (Stambulova, Alfermann, Statler, & Côté, 2009) Transitionen fra ungdomsspiller til seniorspiller er dog også en stor udfordring set i et bredde- og fastholdelsesperspektiv. Transitioner, herunder overgangen fra ungdom til senior, hænger sammen med en øget risiko for frafald (Stambulova, Alfermann, Statler, & Côté, 2009, s. 404)

Med de ulige årgange får man automatisk et ungdomsår mere og gymnasiet vil dermed med sikkerhed være afsluttet, når man begynder tilværelsen som seniorspiller. På nuværende tidspunkt kan spillerne

---

¹ Data fra endnu ikke publiceret rapport.

opleve, at blive seniorspillere inden de afslutter gymnasiet. De skal altså navigere på to vidt forskellige arenaer. De ulige årgange sikrer, at man først bliver seniorspiller når man har sluttet gymnasiet.

Som nævnt tidligere, så må man, som systemet er lige nu, kun deltage i seniorkampe, hvis man hører til på den ældste ungdomsårgang – dvs. at med en ændring mod ulige årgange, så er det kun som U19 spiller, at man kan spille med i seniorturneringen. På den måde giver vi spillerne mere tid til at være fysisk klar til at modstå det fysiske tryk, der helt naturligt er større i seniorrækkerne.

Mængden af alvorlige korsbåndsskader er et kæmpe problem i håndbold. Specielt pigerne rammes hårdt af korsbåndsskader, der medfører lange pauser (Moller, Attermann, Myklebust, & Wedderkopp, 2012) Studier (Zebis, et al., 2016) har vist, at målrettet træning kan nedsætte risikoen for denne type skader. Et ekstra ungdomså vil give mulighed for ekstra fokus på den skadesforbyggende træning.

En potentiel faldgrube ved et ekstra ungdomså er udvanding af niveauet hos de ældste ungdomsspillere. Allerede nu er der en del af de dygtigste U-18 spillere, der på halv- eller heltid deltager i seniorturneringen. Afstanden mellem den ældste ungdomsrække og seniorrækkerne vil naturligvis blive minimeret i og med, at de ældste ungdomsspillere er et år ældre end tilfældet er i dag. Hvis der er flere af de allerbedste, der tager et tidligt skridt op som senior vil det give plads til, at sub-eliten vil blive både bredere og bedre.

Opsummering

Nedenstående skema er en opsummering af de nævnte fordele og ulemper ved en ændring til ulige årgange. Fordele og ulemper skal forstås i en fastholdelseskontekst.

Umiddelbare fordele ved ulige årgange:	Mulige faldgruber ved ulige årgange:
Øget sammenhørighed på årgangene	U17-årgangen som en risikogruppe for frafald
Bedre sammenhæng mellem håndboldliv og ungdomsliv	
9. klasseelever kan blive lokalt	
Nemmere muligheder for at matche efterskoleeleverne korrekt	Risiko for at flere tager på efterskole i 9.klasse
Vender hjem fra efterskole som 2. års	
Et år mere som ungdomsspiller. Et år mere sammen med jævnaldrende og et år mere til at blive klar til at være seniorspiller.	Risiko for at den ældste ungdomsrække udvandes.
Gymnasiet afsluttes inden man bliver senior.	

Tabel 4: Opsummering

Som overstående skema antyder, så er der en del fordele ved et skift til ulige årgange. Det lader til, at der kan findes umiddelbare fordele i et skift mod ulige årgange: sammenhængen på årgangstrinene, bedre balance hos spilleren på efterskole og i gymnasiet og et år mere som ungdomsspiller. Alle disse ting er et svar på de udfordringer, der kan sættes i forbindelse med den nuværende årgangsstruktur. Men det er ikke uden risiko. Det vides endnu ikke om et skift medfører andre – endnu – ukendte problemer. Spørgsmålet er blot, om risikoen ved ikke er at gøre noget er endnu større?

Kildeangivelse

- Brinkmann, S., & Tanggard, L. (2010). Interviewet: samalen som forskningsmetode . I S. Brinkmann, & L. Tanggard, *Kvalitative metoder en grundbog* (s. 29-54). Hans Reitzels Forlag .
- Brønserud, L., Borch, M., & Søndergaard, A. (2013). *DHF Efterskoleundersøgelse* . DHF.
- Crane, J., & Temple, V. (2015). A systematic review of dropout fra organized sport among children and youth . *European Physical Education Review* , s. 114-131.
- Crawford, D., & Godbey, G. (9 1987). Reconceptualizing barriers to family leisure . *Leisure Science*, s. 119-127.
- DHF. (2009). *DHF brugerundersøgelse - Pulsen for voksenhåndbold for bredden*. Hentet fra http://www.dhf.dk/media/2d47d4fd-28ce-4854-93df-660d3f216314/_N4d7w/Websites/DHF/Indhold/Foreninger/Vidensbanken/DHF%20brugerunders%C3%B8gelse%20PULSEN%20p%C3%A5%20voksenh%C3%A5ndbold%20for%20bredden%2009.pdf
- Fester, M., & M.fl. (2015). *Håndbold i Danmark - kulturer, status og udvikling* . Brøndby : Danmarks Idrætsforbund .
- Grube, K., & Østergaard, S. (2010). "Jeg har brug for et BREAK! – Perspektiver på sammenhængen mellem gymnasie- og fritidsliv". [Ungdomsanalyse.nu](http://ungdomsanalyse.nu).
- Grube, K., & Østergaard, S. (2010). *Aktiviteter tiltrækker - Relationer fastholder, Måske*. Frederiksberg : Ungdomsanalyse.nu.
- Kvale, S., & Brinkmann, S. (2009). 14 Eklektiske og teoretiske analyser af interview . I S. Kvale, & S. Brinkmann, *Interview introduktion til et håndværk* (s. 259-266). København: Hans Reitzels Forlag .
- Moller, M., Attermann, J., Myklebust, G., & Wedderkopp, N. (2012). Injury risk in Danish youth and senior elite handball. *Br J Sports Med*.
- Pilgaard, M. (Volume Three 2012). Teenagers idrætsdeltagelse i moderne hverdagsliv . *Scandinavian Sport Studies Forum* , s. 71-95.
- Pilgaard, M., & Rask, S. (2016). *Danskernes motions- og sportsvaner 2016*. Idrættens Analyseinstitut.
- Seippel, Ø. (2005). *Orker ikke, gidder ikke, passer ikke? - Om frafallet i norsk idrett*. Oslo : Institutt for samfunnsforskning .
- Stambulova, N., Alfermann, D., Statler, T., & Côté, J. (Volume 7 Issue 4. Dec 2009). ISSP Position stand: Career development and. *International Journal of Sport and Exercise Psychology*, s. 395-412.
- Zebis, M., Andersen, L., Brandt, M., Myklebust, G., Bencke, J., Lauridsen, H., . . . Aagaard, P. (2016). Effects of evidence-based prevention training on neuromuscular and biomechanical risk factors for ACL injury in adolescent female athletes: a randomised controlled trial. *Br J Sports Med*, s. 552–557.